

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

ALBERT FABRITIUS

GIERTRUD BIRGITTE BODENHOFFS
MYSTERIUM OG GRAVRØVERIERNE
PÅ ASSISTENS KIRKEGÅRD

KØBENHAVN

BIANCO LUNOS BOGTRYKKERI A/S

1955

GIERTRUD BIRGITTE BODENHOFFS MYSTERIUM OG GRAVRØVERIERNE PÅ ASSISTENS KIRKEGÅRD

AF

ALBERT FABRITIUS

Kritik er en nødvendig Ting
Starcke, s. 125

I slutningen af november 1954 udsendte overlæge Viggo Starcke gennem Berlingske Forlag sin bog: Giertrud Birgitte Bodenhoff's *Mysterium*, hvori han opgjorde resultaterne af sine gennem nogle år drevne undersøgelser om pålideligheden af de om Giertrud Birgitte Bodenhoff, født Rosteds tragiske skæbne verserende traditioner. Overlægen har ved flere lejligheder – blandt andet i Samfundet for dansk Genealogi og Personalhistorie – holdt foredrag om dette emne, som også og med rette har interesseret pressen i ikke ringe grad. Hans bog vakte derfor betydelig opsigt – denne sag om den purunge og yndige, hovedrige københavnske købmandsenke, som efter almindelig udbredt tradition blev begravet skindød, vækket og dræbt i sin kiste af gravrøvere, har i lige grad interesse for personalhistorikere og kriminologer – for Københavns historie og for medicinalhistorien. Et nærmere studium af bogen viser imidlertid hurtigt den med historisk metode og kritik ikke ubekendte læser, at sagen ikke er nær så oplagt, som forfatteren mener; den foreliggende bog repræsenterer ikke det sidste ord, der kan siges i denne sag. Det skal derfor her forsøges dels på grundlag af overlægens fremstilling, dels ved en selvstændig gennemgang af kildematerialet at vurdere de foreliggende kendsgerninger og formodninger.

I. GIERTRUD BIRGITTE ROSTED var født i Roskilde 8. januar 1779 som datter af amtsforvalter BERTEL MICHAEL ROSTED og SIDSEL (CECILIA) MARGRETHE RØHDE; hun ægtede 6. januar 1796 – 2 dage før sin 17-års fødselsdag – i Nicolaj sogn den rige tømmerhandler ANDREAS BODENHOFF jr., født 18. januar 1763 og død allerede 4. (5.)

juni 1796, kun fem måneder efter brylluppet; han blev begravet på Assistens kirkegård, hvor det af Wiedewelt udførte gravmæle rejstes 1797. Enken fortsatte hans forretning og deltog, sin unge alder til trods, personlig og med dygtighed i den betydelige virksomhed i den korte tid, der var hende beskåret; allerede 18. juli 1798 døde hun – 19¹/₂ år gammel – på sit landsted Kildevæld udenfor Østerport, og 23. juli gravsattes hun fra Nicolai sogn på Assistens kirkegård. Noget barn fik hun ikke; hun overlevedes af sin moder og sine tre halvbrødre, der arvede hendes formue, ialt 188.722 rdl.¹ Året efter opsattes på graven foran Bodenhoffs monument den ligeledes af Wiedewelt hugne marmorsarkofag.

Om selve dødsfaldet foreligger der flere samtidige vidnesbyrd; først den af moderen underskrevne dødsannonce, dateret 18. juli,² som meddeler, at hun er død „denne Dags Eftermiddag . . . efter 6 Dages Sygdom“; dernæst St. Nicolaj kirkes begravelsesprotokol, der oplyser, at hun blev begravet 23. juli „fra Kildevæld“, men har en åben plads, hvor dødsårsagen skulle have været anført; fremdeles en indsendt mindeartikel i Berlingske Tidende for begravelsesdagen 23. juli, underskrevet „A. N.“ (Starcke, s. 24 f.), et mindedig af THOMAS THAARUP (Nytaarsgave for Damer) (Starcke, s. 23 f.), TERCHEL MØRCHS mindedig (Starcke, s. 33 f.) og indskriften på sarkofagen; endelig en formentlig samtidig notits af halvbroderen CHRISTIAN LUDVIG ROSTED imellem andre „Familie Annotationer“, hvori det hedder: „1798 den 18de Julii fristede jeg den haarde Skjæbne ved en smertefuld af Chicane fremvirket Død, at blive berøvet denne min elskede Søster og sande Velgiørende, 19¹/₂ gammel –“ (Starcke, s. 44).

Disse samtidige kilder fastslår således, at hun døde efter 6 dages sygdom om eftermiddagen den 18. juli på Kildevæld og begravedes fra hjemmet på Nicolai Assistens kirkegård den 23. juli. Sygdommens karakter er ikke fastslået; blot oplyser broderen, at hendes død var smertefuld og „af Chicane fremvirket“. Hvad denne sidste oplysning angår, må man give forfatteren medhold i, at det er uklart, hvorledes den skal forstås. Ordet chicane betyder jo imidlertid givetvis fortrædelighed, vanskelighed, onskabsfuld streg, smålig forfølgelse o. l. (se Ordbog over det danske Sprog, III, sp. 345), og overlæge Starcke har da utvivlsomt ret i at fastslå, at det næppe har kunnet bruges om legemlig overlast, drab og mord (s. 46).

¹ Da bopakken desværre er blevet forsat på Landsarkivet, efter at overlægen har haft den fremme, har skiftet ikke kunnet nærmere gennemgås.

² Berlingske Tidende 20. juli 1798, nr. 58.

Det er sandsynligt nok, at en enke i hendes situation har været ude for vanskeligheder enten i forretningen eller fra familien Bodenhoffs side og også meget rimeligt, at hendes broder kan antage, at sådanne „chicaner“ har medvirket til hendes død – at han så anvender udtrykket „fremvirke“, hvis betydningsindhold på dette sted utvivlsomt svarer til bevirke eller fremkalde (ODS, V, sp. 1309), gør det ikke urimeligt med overlæge Starcke at opstille hypotesen: selvmord, og i så fald ved hjælp af opiumsflasken (Starcke, s. 50). Om et mord den 18. juli kan der ikke være tale – det vil være urimeligt at antage, at nogen indenfor den kreds, der har haft adgang til hende, skulle have gjort sig skyldig i denne forbrydelse, og man behøver næppe en så intetsigende bemærkning som inskriptionen på A. N. Rosteds gravmæle (Starcke, s. 53) som led i denne argumentation. Principielt skulle det være overflødigt at fastslå, at monumenters og mindedigtes karakteristikker har en forsvindende ringe kildeværdi – på gravmælet er dog enhver „elsket og savnet“.

Men hvad foreligger der da om hendes sygdom udover dette, at den varede i seks dage? Af samtidige vidnesbyrd intet, men familietraditionen, hvorom mere nedenfor, siger, at hun døde af en byld i øret (Starcke, s. 49 og 109), medens den anatomisk-antropologiske undersøgelse af skelettet i januar-februar 1953 konstaterede sandsynligheden af tandsmerter som følge af to store angreb af caries i overkæbens forreste store venstre kindtand og i den retinerede venstre visdomstand i underkæben (s. 104). Den nærmere undersøgelse af ørerne udelukkede muligheden af en kronisk, omend ikke af en ganske akut ørebetændelse (s. 110), medens den nøjere tandundersøgelse sandsynliggjorde en alvorlig tandlidelse af en sådan karakter, at såvel familien som lægen meget vel kan have opfattet sygdomsbilledet som en ørelidelse (s. 110–113).

Det kan herefter anses for sandsynligt, at Giertrud Birgitte Bodenhoffs sidste sygdom var en alvorlig kompliceret tandlidelse, som kan have medført døden. Som dødsårsag er der derefter tre muligheder: 1. tandlidelsen, 2. uheld ved overdosering eller 3. suicidium i form af opiumsforgiftning, idet man må anse det for sandsynligt, at opium har været ordineret som smertestillende middel.

2. Til disse kendsgerninger og sandsynliggjorte muligheder kommer så familietraditionerne, thi der er flere:

A. Overlæge Starckes egen tradition (s. 25 f.) beretter, at „i Sommernatten, efter at Følget havde forladt Kirkegården og de store

Porte var blevet lukket, åbnede et Par Gravrøvere hendes Kiste for at stjæle den afdødes Smykker. – Det siges, at hun havde fået med i Graven to kostbare Ørenringe, som hun havde fået af sin Mand, og da Røverne havde svært ved at få dem af, brugte de Vold og rev dem ud. Derved revnede Bylden i Øret, og den Døde, der kun havde været skindød, åbnede Øjnene. – Til Røvernes Rædsel så de hende rejse sig halvt over Ende i Kisten, se sig forvildet om og sige: „O, tag mig bort fra dette skrækelige Sted!“ Hun skal have tryglet og bedt, hun skal have lovet Røverne både Guld og en Rejse til Amerika; men Røverne turde ikke lade hende leve. De slog hende ihjel med en Spade. – Mange År senere lå den ene af Røverne og skulde dø ude på Frederiks Hospital i Bredgade. Han tilstod da sin Ugerning til en Præst, som han lod tilkalde.“ – Om traditionen siger overlæge Starcke, at den er blevet ham fortalt af moderen, medens han var dreng, og at den gennem moderens mormoder kan føres tilbage til Giertrud Birgitte Bodenhoffs halvbroder, justitsråd CHRISTIAN LUDVIG ROSTED (1766–1827). – Traditionen er videre nedskrevet af overlægens moders kusine INGEBORG ANDREASEN, født ERICHSEN i hendes bog: *Barndomsdage* (Paris 1924) (Starcke, s. 25–30). Starcke nævner dog ikke, at fru Andreassen ikke kender versionen om, at ofret blev slået ned med en spade, men blot siger, at røverne var døve for hendes bønner og lukkede låget til igen!

B. Indenfor familien Wellmann fortælles den samme historie med den tilføjelse, at dagen efter begravelsen kom „den unge Herr Rosted hos Wellmann’s og han blev ved at komme tilbage til følgende: „Jeg kan ikke forstå, at de har begravet min Søster med røde Kinder“. (Starcke, s. 75–76).

C. Nanna Lange oplyser i sin bog: *Den Bodenhoffske Slægtetog* (Kbh. 1914, s. 63), at familietraditionen går ud på, at hun blev vækket af sin skindøde tilstand ved, at en graverkarl, der ville stjæle smykkerne, afhuggede en af hendes fingre for at få fat i en kostbar ring, og at han derefter kløvede hendes pande med sin økse. Han aflagde tilståelse, efter at han for overfald på en fængselsbetjent var blevet dømt til døden, eller efter en anden version, da han som gammel lå for døden på Frederiks hospital. – Nanna Lange har intet fundet, som kunne støtte denne tradition, og hun anser det for overordentligt usandsynligt, at man har ladet hende begrave, uden at der kunne konstateres sikre dødstejn.

D. Endvidere har man i familien Zahle en lignende historie, som tilføjer, at den præst, som på Frederiks hospital modtog røverens tilståelse var JACOB PETER MYNSTER, som stod i venskabeligt forhold

til MATHILDE KNUDSEN, født REIMER (1799–1889), hvis datter var gift med højesteretssagfører FREDERIK ZAHLE. (Starcke, s. 78).

E. Endelig har en descendent af rektor SIMON MEISLING kunnet berette, at morderen var Meislings broder, som efter gravrøverprocessen i 1804 var flygtet til Amerika, hvor han døde (Starcke, s. 81–82).

F. I „Fædrelandet“ for 3. oktober 1867 omtaler en indsender „-e“, der da snart var 70 år gammel, at han i tidlig alder havde hørt rygtet – året efter bekræftede VICTOR HEISE, den senere præst i Kvislemark og Fuirendal historien, som han antog for sand, da den aldrig er benægtet offentlig, og familien anså den for at være sand (Starcke, s. 30–32). – Traditionen går i denne form ud på, at røveren har villet afskære ringfingeren og har dræbt hende med sin økse.

Det her anførte viser med sikkerhed een ting – nemlig at historien har været udbredt; jeg kan endda tilføje overordentlig udbredt, idet min moders farmoder, JULIANE MARIE SEERUP (1819–95), som er uden enhver forbindelse med de ovenfor omtalte traditionsbærende kredse, har fortalt min moder den gruppvækkende historie, når de i tiden omkring 1890 færdedes på Assistens kirkegård og passerede det Bodenhoff'ske gravsted. Men andet og mere viser det formentlig ikke. Traditionerne A og B føres begge tilbage til den samme kilde – Giertrud Birgitte Bodenhoffs brødre; traditionen C hidrører fra familien Bodenhoff, som i modsætning til familien Rosted ikke tror på historien (Starcke, s. 26). Traditionen D forekommer i sig selv overordentlig lidt troværdig – at Mynster i sit lange præsteliv har været ude for mordtilståelser på dødslejet er vel sandsynligt, men så længe der ikke kan fremlægges et notat fra ham selv, der angiver Meisling, forekommer det i hvert fald mig betænkeligt at acceptere, at en sådan tilståelse skulle vedrøre den her omhandlede affære; ganske bortset fra det overordentlig usandsynlige i, at netop Jacob Peter Mynster skulle omgås så letsindigt med sit præsteløfte. – Endelig er den under E anførte tradition for usikker til, at man tør tillægge den nogen større kildeværdi. Har graver CHRISTIAN MEISLING skrevet hjem fra Amerika om sagen? Nej næppe, men da han som *ikke* var broder, men farbroder til rektor Simon Meisling, og som *ikke* flygtede til Amerika, men døde 1816 på Frederiks hospital, var indblandet i affæren på Assistens kirkegård, skal der ikke megen fantasi til for at sætte ham i forbindelse med Bodenhoff-historien, som jo ved sin makabre effektfuldhed var velegnet til at brodere videre på.¹

¹ Knud Meisling har i Berlingske Tidende 21. marts 1955 erklæret, at ingen af hans familienavn har givet overlæge Starcke meddelelser om en sådan tradition indenfor familien Meisling.

Det vil således næppe være urimeligt at skyde de under D–F nævnte traditioner ud og blot ved vurderingen af traditionen i sig selv holde sig til A–C, idet vi behandler A og C under eet. I denne traditionsrække fortælles det, at gravrøvere i sommernatten efter begravelsen åbnede kisten for at stjæle smykker, ved den voldelige adfærd vækkede den skindøde og derpå slog hende ned enten med spade (Starcke) eller økse (Bodenhoff) eller blot lukkede låget til igen (Ingeborg Andreasen) – selvom vi ser bort fra den effektfulde udpensling og holder os til kernen i historien: den skindødes vækning og mordet, må man dog først og fremmest spørge sig selv: hvorfra véd familien Rosted dette? Svaret kommer i slutningen af historien: Morderen har på sit dødsleje aflagt tilståelse overfor en præst på Frederiks hospital!

Og derpå iler denne præst til familien Rosted – til Giertrud Birgitte Bodenhoffs endnu levende moder eller halvbrødre for at glæde dem med denne opbyggelige historie, så at den „med lavmælt Røst en rå Efterårsaften“ (Starcke, s. 15) kan fortælles videre til sene generationer! — eller han nøjes måske med – men dog med navns nævnelse – at fortælle den til sin kone, som så ved eftermiddagsvisitterne har kunnet forsikre sin gysende tilhørerkreds, at det er *ganske* vist!

Bærer dette virkelig sandsynlighedens præg?

Og traditionen B (familien Wellmann) – den stammer, som vi har set fra samme sted som A, men den har et træk, som ikke kendes andre steder fra: påstanden om, at Giertrud Birgitte var begravet med røde kinder. Det kan være opstået efter, at familien Wellmann er blevet gjort bekendt med den Rosted'ske gyser, men det *kan* også være originalt, og overlægen har da ret i, at dette træk bør medtages i overvejelserne af død ved opiumsforgiftning som en mulighed.

Men hvornår er familien Rosted blevet klar over, hvad der var sket? Vi vender tilbage til dette spørgsmål og nøjes blot med at konstatere, at da Christian Ludvig Rosted nedskrev sine Familie-Annotationer kendte han ikke historien. Han nævner kun hendes smertefulde af chicane fremvirkede død.

3. I januar 1804 opskræmtes København af rygter om de uorden, der var foregået på Assistens kirkegård. En meddelelse fra politimesteren til offentligheden, indrykket i Adresseavisen for 12. januar 1804, bekræftede rygterne og opfordrede folk, der ønskede deres grave undersøgt, til inden otte dage at anmelde sig på politikammeret.

Overlæge Starcke har i sin bogs 2. kapitel givet en skildring af

sagen med gennemgang, dels af dens akter, dels af de talrige skillingstryk, den affødte, ligesom han har skildret, hvorledes sagen blev rejst ved, at skomagermester JØRGEN NICOLAI MEYER mistede sin søn kort efter jul 1803 (ikke 1804, som anført s. 59), lod ham begrave på Assistens kirkegård 6. januar 1804 og søndag den 8. januar ved besøg på kirkegården fandt ham liggende, berøvet ligkisten, ovenpå jorden under en bunke jord og sne.

De udførlige rapporter og forhørene findes samlet i en tyk folio-protokol, der nu ligger som bilag til højesteretsdommen af 4. oktober 1804 (RA). Overlægen har, som det fremgår af hans bog (jfr. s. 67), gennemgået sagens akter og oplyser på dette grundlag:

- 1) „at et Komplot af Graverkarle systematisk havde plyndret Ligene derude. De havde ikke blot stjålet Smykker og Ligklæder, men i Masser af Tilfælde også selve Kisterne, som de havde solgt til nogle Snedkere eller brugt til Brændsel“ (Starcke, s. 62). – Hertil føjes så (s. 67) oplysningen om, at kadetter har deltaget i gravundersøgelsen, der gav til resultat, at kisterne i 50 tilfælde var stjålet.
- 2) at sagen omfattede undersøgelsen af 509 grave (s. 65 og 67),
- 3) at de seks værste graverkarle ved hof- og stadsrettens dom af 25. juli 1804 blev idømt flere års tugt- og rasphus. „De to implicerede Overgravere blev fradømt deres Embeder og idømtes betydelige Pengebøder, men fik ikke Tugt- og Rasphus af Mangel paa Bevis“ (s. 66),
- 4) at den Bodenhoff'ske grav ikke er mellem de undersøgte. Dette forklarer forfatteren imidlertid ved tre momenter: for det første har familien „næppe i 1804 været vidende om, at Giertrud Birgitte Bodenhoff mentes at være myrdet“, for det andet har gravsættelsen under det store marmormonument i et underjordisk gravkammer med metertykt murværk været en hindring, og for det tredje har myndighederne „vel været nødt til at begrænse Undersøgelserne til de Begravelser, der stammede fra de nærmest foregående År, og de fleste undersøgte Grave er da også fra Årene lige før 1804, og kun ganske enkelte er fra Tiden før 1800“. (s. 67 f.). – Han drager den konklusion, at selvom man har haft mistanke om gravrøveri, er man vel afstået fra en sådan undersøgelse. Sandsynligheden for gravrøveri er „på Baggrund af de bitre Erfaringer fra Undersøgelsen af de mange andre Grave . . . meget stor“. Disse gravrøverier var meget udbredte og næsten sat i system og „hvis man prøver at se Sagen fra Gravrøvernes Synspunkt, er det næppe tænkeligt, at de vilde plyndre så mange andre Kister, men netop forbigå den Kiste, der indeholdt Liget af Københavns rigeste Enke. Den må have været særligt fristende“ (s. 68).

Når man med denne overlægens omtale af sagen som baggrund fordyber sig i de originale akter, kan man – hvor beklageligt det end er at måtte konstatere det – ikke undgå at blive forstemt. Det indtryk, man ved læsningen af bogen får af, at vægten ensidigt er blevet lagt på, hvad der taler for overlægens udgangspunkt, bestyrkes i en meget beklagelig grad. – Lad os da betragte forhørsprotokol og dom.

4. Sagen blev, som skildret af overlæge Starcke, rejst ved at frugt- og vildthandler, samt skoffikker, ANDREAS SØEBERG, der ifølge med Meyer havde været på Assistens kirkegård den 8. januar, indgav anmeldelse om det passerede. Der rejstes derefter sag imod følgende graverkarle, der blev sat under anholdelse:

- a. SVEND ANDERSEN, der var i tjeneste hos Meisling fra St. Hansdag 1803,
- b. ALBRECHT KRUSE, der var i tjeneste hos Meisling fra 1. november 1803,
- c. JOCHUM PETERSEN, der i januar 1804 havde været i tjeneste hos Knud Hansen i noget over $2\frac{1}{2}$ år,
- d. ARVED MATHIASEN, der havde gået Jochum Petersen til hånde siden 1. november 1803,
- e. RASMUS OLSEN, der havde tjent Meisling fra St. Hansdag 1801 til St. Hansdag 1803, og
- f. hans broder OLE OLSEN, der i 10 år havde været hos graver Engmarck, derefter i $\frac{1}{4}$ år hos Knud Hansen og $\frac{1}{2}$ år hos Meisling, hvem han forlod for 2 år siden.

Ved forhørene aflagde de alle tilståelse om, at de havde taget kisterne i en række tilfælde, sønderbrudt dem og enten smidt brændet over plankeværket ind i Meislings gård eller solgt det til en række navngivne personer på Nørrebro. SVEND ANDERSEN mente, at det for hans vedkommende drejede sig om 20 kister, og han tilstod i tre tilfælde at have taget ligagenet, hvorimod han benægtede at have tilregnet sig noget som helst andet, det være sig skruer, plader eller pudebetræk. Han påstod, at det i de fleste tilfælde var sket, inden graven blev kastet til, erklærede, at denne fremgangsmåde havde været praktiseret i hans formænds tid, samt at Meisling var vidende om, hvad der var foregået og havde advaret dem mod at røre visse grave, for hvilke vedligeholdelsen var betalt (forhørsprotokollen, pag. 340). Fælles for tilståelserne er det, at man benægter at have stjålet andet end kisterne og i ganske få tilfælde lagener og pudebetræk, samt at tidligere graverkarle har gjort det samme. Af de tidligere graverkarle

nævnes dog kun en ved navn, nemlig afdøde FREDERIK OLSEN, som var broder til de to arrestanter RASMUS og OLE OLSEN.

Sammenholder man forhørsresultaterne med de talrige politirapporter fra selve undersøgelsesarbejdet på kirkegården, synes det at være klart, at hvad der er foregået er dette, at graverkarlene – i de fleste tilfælde inden graven blev tilkastet – har fjernet kisten, i nogle tilfælde også lagen og pudebetræk, men ellers ikke har rørt ligene. *Der er i hele den omfattende sag i intet tilfælde tale om, at man har taget ringe eller andre smykker fra de døde.* Overlægens bemærkning, at de dømte „ikke blot havde stjålet Smykker og Ligklæder“ (s. 62), er således en i det foreliggende tilfælde særdeles beklagelig lapsus.

At kisterne også er blevet fjernet ved opgravning er ligeledes klart – således som kirkegården hidtil var blevet benyttet, kunne det ikke undgås, at man, når der skulle graves en grav, stødte på ældre kister; i sådanne tilfælde har arrestanterne tydeligvis ofte gravet denne kiste op, tømt den og skjult ligresterne i jorddyngen, for så, når den nye kiste var sat ned, at skuffe det hele ned i graven. Hele sagen kan være vanskelig at forstå, hvis man forestiller sig Assistens kirkegård dengang som en moderne kirkegård med afgrænsede familie- eller linjebegravelser – men således var forholdene ikke i 1804. Selvfølgelig kunne man, som det også er klart nok i tilfældet Bodenhoff, købe et gravsted, til hvilket man, som i vore dage mod en vis godtgørelse for gravens åbning, havde brugsretten i et vist åremål – ganske svarende til det gravsted, man købte i selve kirkerne, men almindeligt var dette ikke, og hele det brede folk er faktisk blevet begravet på en ret tilfældig måde i den fælled, som kirkegården var – når begravelsen var overstået, så var der ikke mere, og man bekymrede sig som regel ikke mere om den grav – kun på denne måde er man i stand til at forklare sig, at det under undersøgelsen hændte, at det viste sig umuligt for de pårørende, der meldte sig og ønskede undersøgelsen foretaget, at påvise graven – det er denne skik, der er baggrunden for, at kirkegården, som det er almindelig kendt, og som også overlæge Starcke skildrer tilstanden, kunne benyttes som udflugtsted.

I medfør af averteringen anmeldte sig nu i dagene indtil 21. januar en række mennesker, som ønskede deres grave undersøgt. En kritisk gennemgang af materialet, som foreligger dels i rapporter fra de betjente, der i overværelse af de tilsagte rekvirenter har foretaget undersøgelserne, dels er sammenarbejdet i lister for de enkelte kirkegårdsafsnit, har givet til resultat, at det drejede sig om ialt 513 grave. Under henvisning til omstående tabel, vil det for det første konsta-

Oversigt over de rejste sager.

Oversigten er delt i grupper efter de forskellige kirkegårdsafsnit. I hver gruppe anføres tallet på rejste sager for det pågældende år i den første kolonne, medens den anden kolonne indeholder antallet af de gravsteder, der blev befundet skadede.

År	Nikolaj	Vor Frue	Trinitatis	Helliggejst	Petri	Vartov	Ialt							
1804	—	—	5	—	3	—	1	—	3	1	13	1		
1803	66	2	54	—	61	—	17	—	36	1	3	—	237	3
1802	42	—	20	1	21	—	13	—	10	—	—	—	106	1
1801	25	—	19	1	15	1	4	—	4	—	—	—	67	2
1800	18	—	7	—	6	—	5	1	2	—	—	—	38	1
1799	6	—	1	—	2	—	1	—	2	—	—	—	12	—
1798	6	—	4	—	8	3	—	—	2	—	—	—	20	3
1797	3	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	4	—
1796	2	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	3	—
1795	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
1794	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	2	1
1793	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1792	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1791	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Uden ang.	1	—	3	—	2	—	—	—	3	—	—	—	9	—
Ialt	170	2	114	2	119	4	42	2	64	2	4	—	513	12

teres, at undersøgelserne, som også overlæge Starcke har skønnet, i alt væsentligt har drejet sig om de nyeste begravelser, nemlig fra de få dage, der var gået af året 1804, fra 1803 og fra 1802; derefter aftager tallet stærkt og før 1800 er der forholdsvis få, men undersøgelserne går dog så langt tilbage som til 1791, og de 43 tilfælde, der er inddraget fra årene 1791–99, er det vel næppe berettiget at karakterisere som „kun ganske enkelte“.

Hvor mange af disse 513 grave, der virkelig er blevet undersøgt, er ikke opgjort – i nogle tilfælde mødte rekvirenterne ikke efter den anden tilsigelse, i andre tilfælde kunne rekvirenten ikke påvise, hvilken grav han ønskede undersøgt, og endelig hændte det også, at en anmelder, når det kom til stykket, frafaldt sit krav om undersøgelse; det er dog givetvis langt den overvejende del af gravene, som er blevet undersøgt, og hvad var så resultatet. Tabellen viser, at der i 12 (siger og skriver tolv) af de undersøgte grave konstateredes tyveri enten af hele kisten eller af låget.

Af de 66 rejste sager på Nicolaj Assistens kirkegård i 1803 var det i to tilfælde umuligt at påvise kisterne; på Frue Assistens fandtes 1 af de 20 begravelser i 1802 uden låg og lagen, og 1 af de 19 begra-

velser fra 1801 lod sig ikke konstatere. På Trinitatis Assistens ledte man forgæves efter 1 af de 15 grave fra 1801 og ligeledes forgæves efter 3 af de 8 grave fra 1798; af disse skulle dog de to kister være i samme grav. På Helliggeist Assistens lykkedes det ikke at finde 2 begravelser i den samme grav, en fra 1800 og 1 fra 1794, og på Petri Assistens fandtes 2 kister uden låg, nemlig 1 fra 1804 og 1 fra 1803.

Det er imidlertid klart efter det foreliggende, at kisterne er blevet stjålet i adskilligt flere tilfælde end de her anførte 12 – de pågældende grave er blot ikke blevet undersøgt, men i flere af de undersøgte grave fandt man skeletter eller skeletdele, som tydeligvis var uvedkommende; således i den grav, der mentes at være acteur Eegholms (hvor skuespillerens kiste savnedes) en kiste uden låg med 3 hoveder i, og i adskillige tilfælde var uvedkommende, men iøvrigt urørte, kister nedsat i gravstederne. Man fandt f. eks. to fremmede kister i SØREN GYLDENDALS grav – foruden hans egen ikke stjalne kiste. Og graverkarlene udpegede under påvisningen flere kuler, hvor man havde samlet opgravede lig.

Formålet med denne fremgangsmåde har dels været at skaffe sig en ekstrairdtægt – eller brændevin – ved salg af brændet, dels utvivlsomt også noget rent praktisk, det nemlig at skaffe plads; når en grav skulle graves, og man uventet stødte på en kiste, var det dog ulige nemmere at fjerne kisten end at grave en ny grav. Hele kister ses ingensinde at være blevet solgt.

Man kan undre sig over, at der som nævnt foran, i intet tilfælde er tale om smykketyverier; man skulle unægtelig vente, at en så kynisk og rå bande, som det her drejer sig om, ikke vil være vejet tilbage for at aftage ringe af ligenes fingre eller tilegne sig andre smykker – forklaringen herpå kan da formentlig kun være den, at det ikke i datiden har været almindeligt at lade de afdøde beholde værdigenstande i kisten. Men hvorledes dette nu end forholder sig: smykketyverier er ikke inddraget i sagen.

Hvorlænge er disse uordener foregået? Hertil må svares, at det ved vi intet om. Af de 6 anklagede har imidlertid de to kun været ansat på kirkegården fra november 1803 og en fra St. Hansdag samme år, altså henholdsvis godt to måneder og godt et halvt år. JOCHUM PETERSEN har været der fra midten af 1801 og RASMUS OLSEN ligeså (indtil St. Hans 1803); ingen af disse altså i over 2½ år før opdagelsen. Den eneste, der har været der længere, er OLE OLSEN, som efter det oplyste, må have været hos Meisling fra St. Hans til jul 1801 og hos Knud Hansen fra april til juni samme år og forud herfor i 10 år,

altså fra 1791, hos graver Engmarck. Ole Olsen indrømmede at have deltaget i disse tyverier af kister i den tid, han havde tjent Meisling og Knud Hansen, men benægtede, at det var sket tidligere for hans vedkommende.

Fælles for dem alle var det imidlertid, at de erklærede, at de ikke havde foretaget sig andet, end hvad deres forgængere havde gjort, men denne undskyldning kan man næppe tillægge større vægt som argument for eller imod. Det er dog i nogen grad sandsynligt, at man også tidligere har fjernet kister, der var i vejen, når man havde gravet en ny grav.

Det står imidlertid fast, at det for 5 af de 6 anklagede drejer sig om tiden efter St. Hansdag 1801 – og den sjettede er ikke blevet overbevist om, at han har begået noget ulovligt tidligere. Dertil kommer den meget vigtige kendsgerning, at det i dommen bebrejdes graver Meisling, at hans mistanke ikke er blevet vakt ved, at han „ingensinde tilforn har faaet saa mange Bræder af Liigkister, som efterat Arrestanterne Andersen og Kruse vare komne i hans Tjeneste, og især siden 1ste November sidstleden“.¹

Det må da herefter anses for sandsynliggjort, at de uordener, der fandt sted på Assistens kirkegård, blev opdaget forholdsvis hurtigt og således i det væsentlige er begrænset til tidsrummet St. Hans 1803–januar 1804 med hovedvægten på tiden efter 1. november.

Ved gennemgangen af sagens akter er der endnu et moment, der påtrænger sig opmærksomheden. Det synes klart, at Svend Andersens påstand om, at Meisling havde advaret graverkarlene mod at røre visse grave, for hvilke vedligeholdelse blev betalt, i hvert fald rummer den sandhed, at man er gået uden om de mere prominente begravelser – altså de tilfælde, hvor der er tale om et virkeligt gravsted, og hvor de pårørende kunne tænkes at komme.

En undersøgelse af hvilke grave, der har været betalt vedligeholdelse for, var vel ikke umulig, og man tør formode, at en sammenligning mellem resultatet heraf og undersøgelserne i 1804 ville bekræfte den fremsatte formodning, men der er dog foreløbig set bort herfra, idet man i stedet har noteret sig en række kendte navne og konstateret politiundersøgelsens resultat i hvert enkelt af disse tilfælde; det drejer sig om følgende: kommitteret HANS LINDHOLM (begr. 1803), etatsråd CORFITZ FISKE (begr. 1802), CHRISTIAN DREWSENS SØN EDVARD AUGUST DREWSEN (begr. 1798), vinhandler OLE HOF-

¹ Arkiv for Retsvidenskaben, I, 1824, s. 382.

GAARD (1803), zahlkasserer JOHAN CHRISTIAN FALBE (1801), maleren JENS JUEL (1802), CHRISTIAN LEHMANN PRINTZLAU (1802), skuespilleren BERNHARD HENRIK BECK (1797), grosserer THOMAS TER-BORCHS hustru HENRIETTE HEINRICH (1802), konferensrådinde DITLEVINE FEDDERSEN, født COLLET (1803), skuespilleren CARL VILHELM ANTON EEGHOLM (1803), kaptajn HELMUTH LÜTTICHAU (1802), generalauditor A. V. F. BORNEMANNS hustru ANNE KARINE SVANE (1803), kammerherreinde CHRISTIANE SUHM, født BECKER (1799), bankkasserer JACOB LACOPPIDAN (1803), etatsråd JOHAN VILHELM AVEMANN (1803), agent SØREN GYLDENDAL (1802), billedhuggeren JOHANNES WIEDEWELT (1802) og etatsråd CHRISTIAN OTTO LAWAETZ (1800).

Ved gennemgangen af disse sager viser det sig, at der for DREWSENS vedkommende ikke er sket nogen undersøgelse af graven, idet faderen, da han på kirkegården stod overfor det uhyggelige at skulle se sin søns lig gravet op, gav afkald på undersøgelsen, og for skuespiller EEGHOLMS vedkommende er det tvivlsomt, om det var den rigtige grav, der blev påvist – rekvirenten turde ikke fastholde det, da Eegholms kiste ikke fandtes, der hvor der blev gravet, medens man som før omtalt her fandt en åben kiste med 3 kranier i. I alle de øvrige her nævnte tilfælde fandtes den eftersøgte kiste urørt. I LACOPPIDANS grav fandt man dog tillige, som nævnt hos Starcke (s. 65), et fremmed barnelig uden kiste, og ovenpå GYLDENDALS kiste stod to uvedkommende, men urørte kister.

5. Efter denne gennemgang af sagens akter, vil det være naturligt at se, hvorledes dommen tager sig ud. Hof- og stadsrettens dom blev som nævnt afsagt den 25. juli 1804 – den er trykt in extenso i Ørstedes Arkiv for Retsvidenskaben og dens Anvendelse, I, 1824, s. 373–85, og indleder med at konstatere, at det er lovlig bevist, at arresterne SVEND ANDERSEN, ALBRECHT KRUSE, JOCHUM PETERSEN, ARVED MATHIASSEN, RASMUS OLSEN og OLE OLSEN „have deels opgravet deels optaget af Grave, der ei vare tilkastede, adskillige i bemeldte Kirkegaarde nedsatte Liig, hvilke de have frataget Kisterne, som de derefter have slaaet itu, og hvis Stykker de deels have solgt, deels selv forbrugt, hvorhos de, efter at have frataget Ligene deres Kister, enten have lagt dem, bedækkede med en tynd Jordskorpe, paa ny i samme Grav, hvorudi først et nyt Liig med Kiste var nedlagt, eller og begravet dem i Jordens Overflade paa andre Steder i Kirkegaardene“. Det er videre oplyst, at de 3 førstnævnte arrester „tildeels have frataget Ligene det Linned, de vare iførte, og at de

ligeledes have borttaget Kistelaagene fra nogle Liig, og JOCHUM PETERSEN desuden et Brædt fra en Grav“. Efter en diskussion af, hvilke lovsteder, der bør bringes i anvendelse i denne sag, dels for tyveriet af kister og linned, dels for krænkelser af gravfreden og overtrædelsen af sundhedsbestemmelserne, fastslås det, at 4 års rasphusarbejde vil være passende for ANDERSENS, KRUSES og PETERSENS vedkommende og 3 år for de øvrige, medens Kruses hustru, der var blevet overbevist om at have modtaget det af hendes mand stjalne linned, fandtes at burde anses med 4 måneders forbedringshusarbejde. De 6 mænd og kvinden fandtes videre at burde afholde de med undersøgelsen forbundne omkostninger, der blev opgjort til 352 rdl. 3 $\frac{1}{2}$ 14 β.

Hvad dernæst angår graverne CHRISTIAN MEISLING og KNUD HANSEN, som ikke var arresterede under sagen, fastslog dommerne, at det imod Meislings benægtelse ikke kunne anses for bevist, at arrestanternes forklaring om, at han skulle have opmuntret dem til at optage eller sønderslå kisterne eller have været vidende om, hvad der foregik, var rigtig. Det kunne ej heller anses for bevist, at han „vidende af det, Arrestanterne have taget fra Ligene“ har modtaget andet end nogle brædder af *rådnede* kister, og selvom det var bevist, at der i hans gård var fundet brædder af nye kister, så var det dog ikke dermed godtgjort, at han havde været vidende derom. Men da han faktisk havde gjort sig *mistanke* for hæleri, og da hans vidtrevne „Forsømmelse og Ligegyldighed for sine Pligter“ havde givet anledning til de begåede misgerninger, og da videre de passerede uordener ikke burde være undgået hans opmærksomhed, ligesom hans mistanke om ulovligheder burde være vakt derved, at han fik mere brænde end sædvanlig, efter at Andersen og Kruse var kommet i hans tjeneste, fandt man at burde idømme ham en følelig pengemulkt, nemlig 300 rdl., ligesom han blev anset pligtig til in solidum med arrestanterne at betale undersøgelsens omkostninger. Aktors påstand, at han var tyvs hæl, blev således underkendt, men dommerne kunne ikke gå med til udtrykkets mortificering, men nøjedes med at frikende ham for videre tiltale.

For KNUD HANSENS vedkommende måtte man fastslå, at han „i en mærkelig Grad“ havde forsømt sin bestilling, især ved at overlade sine folk at grave, hvor de ville, og ved ikke altid at være til stede ved begravelserne; ved sin forsømmelse havde han et medansvar for „de passerede Uordener“, hvorfor en bøde på 150 rdl. og erstatning for undersøgelsens omkostninger in solidum med de øvrige dømte

måtte anses for passende. Heller ikke i hans tilfælde ville retten mortificere det af aktor benyttede udtryk: tyvs hæler.

De folk, der havde købt brænde af arrestanterne, idømtes hver en bøde af 1 rdl. til politikassen for ulovlig handel.

Sagen blev ført videre til højesteret, hvis dom af 4. oktober 1804 stadfæstede hof- og stadsretsdommen med den ændring, at RASMUS OLSENS 3 års rasphusarbejde blev ændret til forbedringshus og med tilføjelsen af, at Meisling og Knud Hansen burde have deres bestilling som gravere forbrudt. (Ørstedes arkiv anf. bd., s. 450 f.).

6. Vi kan derefter vende tilbage til forfatterens behandling af disse akter. Som det vil erindres, hævder overlægen først, at et komplot af graverkarle systematisk havde plyndret ligene. De havde ikke blot stjålet smykker og ligklæder, men i masser af tilfælde også selve kisterne. Sagens akter viser, at tyveri af kister er hovedforbrydelsen, ligklæder omtales i få tilfælde og smykker overhovedet ikke. Plyndringen af ligene – hvilket altså her betyder fjernelsen af kisterne – kan næppe karakteriseres som systematisk.

For det andet drejer det sig ikke om 509, men om 513 grave; af disse er den væsentlige part, men ikke alle, blevet undersøgt, og i 12 tilfælde konstateredes kisten eller låget at være fjernet.

For det tredje forudsætter udtrykket: „at de seks værste Graverkarle“ blev dømt, at der har været nogle mindre slemme, som ikke blev dømt. Akterne viser, at der er rejst tiltale mod 6 graverkarle, af hvilke de tre fik 4 og de øvrige tre fik 3 års rasphusarbejde (for den enes vedkommende formildet til forbedringshus). Starcke meddeler, at graverne slap for tugt- og rasphusarbejde af mangel på bevis – faktum er, at de ikke var sat under tiltale for tyveri, men mistede deres embede og fik alvorlige bøder for pligtforsømmelse; for anklagen for hæleri blev de frifundet.

For det fjerde. Den Bodenhoff'ske grav er ikke mellem de undersøgte. Dette er den nøgne kendsgerning. Hvorfor den ikke er det, er klart nok: fordi familien ikke har rekvireret nogen undersøgelse. Dette er ikke til at komme uden om, men Viggo Starcke antager da også, at familien i 1804 næppe har været vidende om, at Giertrud Birgitte Bodenhoff „mentes myrdet“ – hvem mente det? Gravsættelsen under det store monument kan fornuftigvis ikke have været nogen hindring for undersøgelsen. Familien kan – 5½ år efter gravlæggelsen – ikke have været uvidende om, at gravkammeret, således som det blev konstateret i 1953 (Starcke, s. 95), lå foran monumentet, ikke under

det, men ude under gangen. Og Gyldendals grav veg man i 1804 ikke tilbage for at undersøge, skønt også her var et stort monument og muret gravkammer, hvor man måtte grave 5 alen ned i ler, før man nåede bunden. Endelig er Starckes formodning om, at myndighederne „vel har været nødt til at begrænse undersøgelserne til de Begravelser, der stammede fra de nærmest foregående År“ vitterlig urigtig. Politimesteren opfordrede folk, der ønskede undersøgelse foretaget, til at melde sig, og de 513, der meldte sig inden 21. januar 1804, fik undersøgelsen foretaget – for så vidt de mødte efter tilsigelse, kunne påvise stedet og ikke frafaldt deres begæring – uden hensyn til, hvornår begravelsen havde fundet sted. Derfor er der undersøgt grave tilbage til 1791, og derfor drejer de „kun ganske enkelte“ fra tiden før 1800 sig dog om 43.

7. Spørgsmålet om traditionens opståen står endnu tilbage. Det er fastslået, at der i 1798 ikke kom nogen formodning om, at hun var begravet skindød og dræbt af gravrøvere, til orde. Havde familien haft mistanke om en sådan ugerning i 1804, da sindene i København var alvorlig opskræmte af de stedfundne uordener på Assistens kirkegårde udenfor Nørreport, måtte man have undersøgt netop denne grav – der var så meget mere grund dertil, som et mord dog var en langt alvorligere forbrydelse; men familien foretog sig intet, fordi man ingen mistanke nærede. Af den ovenfor omtalte avisomtale fra 1867 synes det klart, at historien har været i omløb i København omkring 1820, men det er umuligt nu at komme frem til den oprindelige kerne. Vi må nøjes med at fastslå, at historien formentlig er opstået mellem 1804 og 1820.

Hvordan den er opstået, kan der kun gisnes om, men i hvert fald mig forekommer det sandsynligt, at familien efter affæren på Assistens kirkegård – og måske med bemærkningen om, at hun var begravet med røde kinder in mente (hvis dette træk er så gammelt) – har sagt: Bare hun dog ikke har været skindød – bare hun dog ikke er slået ihjel af de fæle røvere – og det forekommer mig endvidere overordentlig sandsynligt, at Oehlenschlägers novelle Reichmuth von Adocht fra 1813 er det litterære ophav til hele miséren.

8. Overlæge Starcke opnåede i 1952 myndighedernes tilladelse til at lade foretage en arkæologisk undersøgelse af gravstedet. Undersøgelsen fandt sted i januar 1953, og redegørelsen herfor findes i overlægens bog (s. 92–118). Det blev ved denne – som det synes lidt vel hastigt gennemførte gravning (s. 96 f.) – konstateret, at Giertrud

Birgitte Bodenhoffs kranium ikke bærer spor af ydre vold. Mon ikke dette enkle faktum er nok?

Forfatteren har tænkt sig muligheden af, at røverne i stedet har kvalt hende, og politiadvokat Lotinga¹ har erklæret sig enig med ham i, at muligheden foreligger – man undrer sig over, at han ikke i stedet er vendt tilbage til Ingeborg Andreasens version af historien, at røverne blot har lukket låget til igen – den repræsenterer dog en forklaring på, at ydre vold ikke kan påvises.

Graven var en muret hvælving med en 1 meter tyk mur, gravkammeret var næsten helt opfyldt af ler – et lag på halvanden meter næsten op til loftet af den tøndeformede hvælving. Om opfyldningen med jord, som overlægen diskuterer s. 97 f., er at bemærke, at den formentlig er sket samtidig med begravelsen; man kan i denne forbindelse henvise til, at akterne viser, at det samme var tilfældet med Gyldendals murede gravkammer. Gravkammerets nordlige væg var ikke af mur. Kisten var formuldet og sunket sammen, men kunne tydelig påvises, ligesom to rustne jernbånd lige over skuldrene og lige nedenfor knæet viser, at låget har ligget på sin plads. Skelettet var velbevaret, men viste flere afvigelser fra det normale leje – hovedet var drejet bagud og til siden med ansigtet halvt nedad, rygsøjlen var krummet, armene lå ned langs siderne med strakte albueled, højre arm med håndfladen opad, venstre drejet med håndfladen nedad, knugede hænder, venstre knæ løftet og foden trukket ind under det højre ben. I fylden fandtes ingen smykker.

Hvad viser nu dette? Den anatomisk-antropologiske undersøgelse blev foretaget af professor, dr. med. HARALD OKKELS og dr. med. KURT BRØSTE. De to sagkyndige afgav 12. februar 1953 et responsum (Starcke, s. 103–05), som fastslår angående skelettets stilling, „at meget tyder på, at Kistens Indhold er blevet forskubbet i Retning hen mod Kistens venstre øverste Hjørne, men herom kan ikke siges noget afgørende, kun, at den Slags Forstyrrelser ikke er ualmindelige ved ældre Begravelser. Kraniets Placering samt Drejningen af venstre Overarm kan kun være foregået længe efter Døden, på et Tidspunkt, da Ledkapsler og Ledbånd har været opløst“. Undersøgerne tilføjede: „Venstre Fod kan have ligget ind under højre Underben ved Dødens Indtræden og senere forblevet i denne Stilling under Forskydningen af de andre Skeletdele“.

Altså: Skelettet viser ikke tegn på vold – dets stilling afviger vel

¹ Berlingske Aftenavis 15. dec. 1954.

fra normallejet, men foden kan have været således placeret ved gravlæggelsen, og hovedet og venstre overarm *kan kun* være kommet i denne stilling, *længe* efter dødens indtræden, og sådanne forstyrrelser er ikke ualmindelige ved ældre begravelser.

Alligevel konkluderer overlæge Starcke, „at alting tyder på, at Traditionen er rigtig, at Madame Bodenhoff er blevet begravet som Skindød, vækket under Gravrøverens hårdhændede Behandling og myrdet i sin egen Kiste“.

9. Det forekommer mig unægtelig, at en rolig afvejning af de foreliggende kendsgerninger burde have ført overlægen til det stik modsatte resultat.

Her foreligger en familietradition, der tidligst kan være opstået en snes år efter dødsfaldet, gående ud på, at Giertrud Birgitte Bodenhoff er begravet skindød, vækket af gravrøvere og slået ihjel i sin kiste. En tradition, om hvilken det er umuligt at påvise, hvorledes familien har fået sin detaljerede viden – eller blot viden om, hvad der er sket, idet fortællingen om forbryderens tilståelse på dødslejet ikke i fjerneste måde er afhjemlet.

Her overfor er der foretaget en arkæologisk undersøgelse, som godtgør, at ydre vold ikke kan påvises, men viser skelettet liggende i en fra det normale stærkt afvigende stilling, om hvilken sagkyndige – en anatom og en antropolog – dog udtaler, at fodstillingen kan være dødsøjeblikkets, medens hovedets og venstre overarms drejning kun kan være foregået på et tidspunkt, da ledkapsler og -bånd var opløste, og at forstyrrelsen ikke er ualmindelig. Undersøgelsen viser videre, at såvel kisten som låget har været intakt.

Og endelig foreligger der en pakke akter vedrørende gravrøverierne på Assistens kirkegård, hvoraf det fremgår, at der ikke er tale om smykketyverier; misgerningerne er indskrænket til, at kisterne eller dele deraf og i nogle få tilfælde også liglagener og pudebetræk er blevet stjålet, enten i tiden mellem jordfæstelsen og gravens tilkastning, eller når karlene ved gravningen af en ny grav er stødt på ældre begravelser. Det synes klart af sagen, at trafikken med at sønderslå ældre kister, der blev påtruffet ved gravning, er af ældre dato, medens den praksis at tømme nye kister og slå disse itu, tidligst er påbegyndt i sommeren 1803 og først har taget rigtig fart i de sidste to måneder før opdagelsen. Endvidere at graverne Christian Meisling og Knud Hansen vel har været mistænkt for hæleri, men måtte frifindes herfor af mangel på bevis, men ikke på noget tidspunkt har

været anklaget for eller blot mistænkt for personlig deltagelse i de stedfundne tyverier, endsigte i alvorligere forbrydelser.

Det må da herefter kunne slås fast, at den Rostedske familietradition er opspind. Giertrud Birgitte Bodenhoff er intet mysterium.

Og det må endvidere kunne slås fast, at den måde, som overlæge Starcke har behandlet sit stof på, ikke kan godtages af den personalhistoriske forskning. Også personalhistorien er underkastet den almindelige historiske tekniks og metodes regler, og dem må man følge. „Kritik er en nødvendig Ting“.

Uden iøvrigt at ville inddrage avispolemik i sagen, vil jeg gerne tilføje, at overlæge Starcke i Berlingske Tidende 4. april 1955 – efter at ovenstående var sat – fremdrager en omtale af sagen i Nyeste Skilderie af København for 16. januar 1804, hvori den Bodenhoffske grav nævnes blandt de grave, „der efter al Formodning ere plyndrede“. Da denne formodning er fremsat inden anmeldelsesfristens udløb 21. januar, kan den formentlig kun tages som bevis for, at familien i 1804 afviste enhver mistanke og mente, at den hellige grav var velforvaret.

I samme indlæg holder overlægen mig fast ved, at jeg i min anmeldelse af hans bog i Berlingske Aftenavis 7. december 1954 har godtaget tanken om, at hun kunne være skindød. Jeg beklager at have skiftet opfattelse – et omhyggeligere studium af de sagkyndiges respossum må føre til det resultat, at også skindød er udelukket. Endelig kan jeg ikke tilbageholde en beklagelse af, at overlægen i samme indlæg i sit referat af dommen afbryder citatet med et indskud om, at retten ikke anså det for bevist, at brædderne stammede fra „Kister, Graverkarlene havde plyndret“ – bemærkningen står ikke således i dommen, jfr. ovenfor s. 14.

BIANCO LUNO A/S, KBK

Sætryk af
PERSONALHISTORISK TIDSSKRIFT
13. Række, 3. Bind, 3. Hefte

BIANCOLINO A/S, FORL.